

Kirje

31.10.2022

VN/4305/2022
VN/4305/2022-PLM-13

Oikeusministeriö

PLM:n lausunto maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistiosta

Oikeusministeriö on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistiosta. Puolustusministeriö esittää kantanaan seuraavaa.

Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset

Kuten muistiossa on todettu, rikoslaista ei tällä hetkellä löydy maalittamisen osatekijät kattavaa rangaistussäännöstä. Ottaen huomioon, että maalittamisessa on kyse joukkotoimintana ilmenevästä häirinnästä, jonka haitalliset tavoitteet ulottuvat yhteiskuntaan ja voivat vaikuttaa jopa demokraattisen oikeusvaltion toimintaan, puolustusministeriö pitää perusteltuna täydentää nykyisiä rangaistussäännöksiä. Puolustusministeriö katsoo, että sääntelyn täydentämiselle on olemassa painava yhteiskunnallinen tarve maalittamisen kohdistuessa useasti arviomuistiossa esitettyjen kyselytulosten perusteella oikeusvaltion keskeisiin toimijoihin kuten poliisiviranomaisiin, syyttäjiin sekä tuomareihin, jolloin toiminnalla on laajoja yleiseen etuun ulottuvia haittavaikutuksia.

Maalittaminen mahdollinen haaste myös puolustushallinnossa

Puolustusministeriön toimialalla mahdollisia maalittamisen kannalta herkkiä toimintoja ovat esimerkiksi lainvalmistelua, laillisuusvalvontaa, kiinteistökauppojen valvontaa sekä Puolustusvoimien esitutkintaa koskevat tehtävät. Puolustushallinnossa kyseisille toiminnoille on tunnusomaista, että niitä hoitaa suhteellisen pieni joukko virkamiehiä, jolloin maalittamisesta johtuvat seuraukset kohdistuvat helposti samoihin henkilöihin. Esimerkiksi Puolustusvoimien osalta maalittamisen haittavaikutukset voivat olla osin jopa suurempia poliisiin nähden, ottaen huomioon Puolustusvoimien esitutkintavirkamiesten suhteellisesti pieni määrä, jolloin maalittamisen kohteena olemisesta koitua kuormitus voi kohdistua toistuvasti aina samoihin henkilöihin. Lisäksi esimerkiksi laillisuusvalvonnan ja esitutkintaviranomaistehtävien osalta kuormittavuutta ja maalittamisesta koituvaa haittaa saattaa lisätä tilanne, jossa tekijä ja kohde ovat kumpikin saman organisaation palveluksessa.

Yleisesti ottaen on myös mahdollista, että yhteiskunnan turvallisuudesta ja kansainvälisestä turvallisuustilanteesta johtuvat seikat laajentavat maalittamisilmiötä entisestään erityisesti turvallisuusviranomaisissa työskenteleviä henkilöitä kohtaan myös muihin kuin esimerkiksi laillisuusvalvonta- tai rikosprosessin parissa työskenteleviin virkamiehiin. Ilmiön vaikutusta normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tulisi myös jatkotyössä arvioida. Eri viranomaisten (ml. muut esitutkintaviranomaiset) tähänastisia kokemuksia tulisi myös kartoittaa poliisin, syyttäjien ja tuomarien kokemuksia vastaavasti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
www.defmin.fi

Maalittamisen tunnusmerkistö

Puolustusministeriö katso, että arviomuistiossa on käyty perusteellisesti läpi maalittamisen tunnusmerkistökiteijöitä ja muistiossa ehdotettua tunnusmerkistöä on pidettävä rikosoikeudellisesti tarpeeksi tarkkarajaisena ja toisaalta siten suppeana, että demokraattisessa yhteiskunnassa keskeistä vapaata keskustelua ja mielipiteenilmaisua ei rajoiteta. Ehdotetussa tunnusmerkistössä on myös keskitytty maalittamiselle olennaisiin piirteisiin ja säännös on erotettavissa nykyisin rangaistavista maalittamiseen liittyvistä teoista. Maalittamisen ollessa tekotavoiltaan laaja-alainen rikos, joka voi sisältää yksittäisinä tekoina yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen ja kunnianloukkauksen ja koska kysymys on sananvapauden käyttöön liittyvästä rangaistussääntelystä, nämä seikat puoltavatmuistiossa ehdotettuja pykälän kolmea rajoituslauseketta.

Syyteoikeusjärjestelyt

Maalittamisrikoksen vaikutuksien ulottuessa yksilön toimintaympäristöön ja joissain tapauksissa yhteiskuntaan laajemmin, puolustusministeriö katsoo, että rikoksen luonne puoltaa maalittamisen sääntämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi kaikissa tilanteissa.

Arviomuistiossa on päädytty siihen, että säättämällä maalittaminen virallisen syytteen alaisena erillisenä rikoksena rangaistavaksi, vastataan pitkälti niihin näkemyksiin, joiden mukaan tiettyjen rikosten kuten viestintärauhan rikkomisen, yksityiselämää koskevan tiedon levittämisen sekä kunnianloukkauksen virallisen syytteen alaisuutta tulisi laajentaa niiden liittyessä henkilön työtehtävien tai julkisen luottamustoimen hoitamiseen. Viestintärauhan rikkomisen, yksityiselämää koskevan tiedon levittämisen ja kunnianloukkauksen ollessa virallisen syytteen alaisia rikoksia erittäin tärkeän yleisen edun vaatiessa syytteen nostamista, puolustusministeriö katsoo, että yleisen edun arviointikynnyksen ei tule olla tarpeettoman korkealla tekojen liittyessä henkilön työtehtävien tai julkisen luottamustoimen hoitamiseen.

Pakkokeinolaki ja poliisilain 5 luku

Puolustusministeriö toteaa, että arviomuistiossa on käyty kattavasti läpi pakkokeinolain ja poliisilain muutostarpeita, mikäli maalittaminen säädetään rangaistavaksi. Maalittamisen tapahtumista arvioitaessa ja esitutkinnan aloittamista harkittaessa ratkaisevassa asemassa ovat jo tiedossa olevat viestit, jolloin selvittämistä kohdistuu tietoihin viestien lähettämisestä sekä viestien lähettäjän henkilöllisyydestä. Puolustusministeriö yhtyy arviomuistiossa esitettyyn käsitykseen, että on olemassa vahvoja perusteita sille, että maalittaminen lisättäisiin pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momenttiin ja poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä ja estämisessä voitaisiin käyttää televalvontaa. Tällöin pakkokeinolain systematiikan johdosta pakkokeinoina maalittamisen kohdalla kysymykseen tulisi myös sijaintitietojen ja tukiasematietojen hankkiminen.

Ehdotusten vaikutukset

Kuten jo aiemmin on todettu, maalittamisen haittavaikutukset eivät rajoitu vain teon kohteena olevaan asianomistajaan, vaan sillä voi olla laajemmin yhteiskuntaan ja yleisiin etuihin kohdistuvia haittoja. Maalittamisen tavoitteena olevien haitallisten yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta maalittamisen rangaistavaksi säättäminen edistäisi perusoikeuksien toteutumista myös yleisellä tasolla ja kansanvaltaisen ja demokraattisen yhteiskunnan toimintaedellytysten toteutumista.

Taloudellisten vaikutusten osalta puolustusministeriö toteaa, että maalittamisen rangaistavaksi säättäminen erittäin todennäköisesti ainakin jossain määrin lisää poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinlaitoksen työmäärää. Koska maalittamisessa olisi kyse julkaistun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta, syytteen nostamisesta päätäisi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 24 §:n 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjä, jolloin lakimuutos aiheuttaisi lisätyötä myös valtakunnansyyttäjän toimistolle.

Puolustusministeriö toteaa, että mikäli asiassa edetään hallituksen esityksen valmisteluun, kullakin lausunnonantajalla on parhaat mahdollisuudet arvioida resurssi- ja kustannusvaikutuksia omalta osaltaan. Puolustusministeriö katsoo lisäksi yleisesti, että puolustushallinnon ottaminen mukaan asian jatkovalmistelussa sekä tätä asiakokonaisuutta koskevien mahdollisten tulevien lausuntopyyntöjen jakeluun on tarpeellista.

Puolustusministeriö antaa lausuntonsa koko ministeriön toimialan puolesta.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Allekirjoituksen voi varmentaa puolustusministeriön kirjaamosta.

Hallitusneuvos
lainsäädäntöjohtajana

Hanna Nordström

Hallitussihteeri,
varatuomari

Timo Tuurihalme

Jakelu

OM Oikeusministeriö

Tiedoksi

PLM Kansliapäällikkö, Esa Pulkkinen
Pääesikunta

VN/4305/2022-PLM-13

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: